

Volta pels cims del Mont Bove

Un petit tast de les muntanyes albaneses | La vida corre per les teves venes: Risc de trombosi en les activitats de muntanya | Itinerari excursionista al Puigdon, sostre comarcal del Lluçanès | Del Pas al Grau per pic Engait | Una web de geografia de Catalunya

Un petit tast de les muntanyes albaneses

per Ll. Forcadell i E. Sardà

Volta pels cims del Mont Bove

per B. Gasull i Roig

La vida corre per les teves venes: Risc de trombosi en les activitats de muntanya

per J. M. Soria

Itinerari excursionista al Puigdon, sostre comarcal del Lluçanès

per A. Masó Garcia ●

Del Pas al Grau per pic Engaït (2.777 m)

per E. Gómez

Una web de geografia de Catalunya

per J. Sacasas

5 Editorial

25 Foto Excursionisme

44 Notícies i Activitats

45 Llibres

46 SMS Muntanya

47 Retalls de muntanya

48 Concursionisme

49 Ressenyes

Núm. 441 / Octubre - Desembre 2024

Edita: Unió Excursionista de Catalunya

Direcció: Ramon Pascual Berghaenel

Subdirecció: Lluís Catasús

Consell de Redacció: Concepció Arnau, Manel Canales, Pasqual Garriga, Isidro Jabato, Jordi Martorell, Bernat Ros i Eduard Soler

Redactora: Jordina Tarré i Olaiz

Col·laboradors: Lluïsa Forcadell, Enric Sardà, Bernat Gasull i Roig, Eduard Gómez, Albert Masó Garcia, José Manuel Soria, Jordi Sacasas i Cati Padilla

Fotografia portada: Pizzo del Diavolo des del refugi Tito Zilioli

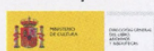
Autor fotografia portada: Bernat Gasull i Roig

Maquetació: Josep Maria Montaner i Reig

Reproducció digital: Tren Estudi Gràfic

Producció: OffsetDerra

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Excursionisme és membre de:

Pàgina web: www.excursionisme.cat

Instagram: @excursionisme

Prohibida la reproducció total o parcial dels textos i fotografies publicades a la revista sense l'expressa autorització dels autors.

Els articles publicats a Excursionisme reflecteixen només l'opinió dels autors; no forçosament la de la UEC.

D'aquesta revista se n'han editat 2.400 exemplars.

Preu exemplar: 3,5 euros **Subscripció:** 16,5 euros

Dipòsit legal: B-14822-1975

Obra Social "la Caixa"

Punt culminant del Puig Cornador

Itinerari excursionista al Puigdon, sostre comarcal del Lluçanès

TEXT, MAPES I FOTOGRAFIES D'ALBERT MASÓ GARCIA

El reconeixement oficial del Lluçanès com a comarca catalana ha donat visibilitat al Puigdon, un cim humil que gràcies a aquest fet ha adquirit l'honorable estatus de sostre comarcal català

LA COMARCA DEL LLUÇANÈS

El 3 de maig de 2023, el Parlament de Catalunya va reconèixer oficialment el Lluçanès com a quarantatresena comarca catalana després d'anys de reivindicacions per part dels seus habitants. Aquest territori eminentment rural,

de forta personalitat i uns límits territorials naturals prou definits ha seguit les passes del Moianès, una regió veïna amb moltes similituds físiques que també havia sol·licitat el seu dret a ser reconegut com a comarca des de temps pretèrits,

fita que va aconseguir l'any 2015. La nova comarca del Lluçanès té actualment una extensió aproximada de 227 km² i la conformen 8 municipis, tot i que segons les seves fronteres naturals hauria d'ocupar 400 km² i albergar 13 municipis. Si no és

així és perquè cinc municipis no han volgut emancipar-se de les seves comarques d'origen (Bages, Berguedà i Osona).

L'acta de consagració del Monestir de Lluçà l'any 905 és el document a partir del qual comença la història oficial del Lluçanès com a territori reconegut. Des de llavors hi han succeït fets històrics relacionats amb els castells feudals d'Oristà i el de Lluçà, la Sotsvegueria concedida el 1611 després d'anys de conflictes i episodis relacionats amb la Guerra dels Segadors, la de Successió o les tres Guerres Carlines. Tants segles de lluites i l'adaptació de la població al seu medi ha donat lloc a moltes tradicions locals (gastronomia, danses, bandolerisme, bruixes, transhumància, oficis, etc.) i un important patrimoni humà en forma d'edificis datats de diferents èpoques (castells, ponts, ermites, esglésies, etc.).

El món excursionista sempre ha vist el Lluçanès com una regió amb una entitat i un nom propis. Un exemple clar és el llibre *Berguedà i Lluçanès* (1975), d'en Jaume Sala i Sivillà i de la col·lecció de llibres de l'Arxiu Bibliogràfic Excursionista de la Unió Excursionista de Catalunya. En aquest acurat treball, el Lluçanès és considerat una subcomarca situada en la Depressió Central Catalana. La frase "el Lluçanès és un país fabulós" deixa ben clara la gran estima de l'escriptor vers aquesta terra. Un altre exemple de la percepció territorial del Lluçanès es troba en el llibre *Les nostres Muntanyes*, volum 2 (1992), d'en Josep Barberà i Suqué. En ell hi ha un capítol dedicat als cims del Lluçanès i l'alta vall de la riera de Merlès, en el qual s'indica que "el Lluçanès és una subcomarca orogràficament muntanyosa barrejada amb plans, que té al sud la subcomarca del Moianès, ajuntada en part amb la comarca del Bages".

OROGRAFIA DEL LLUÇANÈS

El Lluçanès es troba ubicat en un altiplà orientat de nord-est a sud-oest que queda delimitat a l'est per la conca del riu Ter i la Plana de Vic, al nord pel Prepirineu, a l'oest per la riera de Merlès i al sud per unes depressions que fan de frontera natural amb l'altiplà del Moianès. Els nuclis poblats, en general poc extensos i molt disseminats, es troben emplaçats enmig d'àmplies zones de conreu, pastures, boscos, torrentades, serrats i turons. En

Visió de l'església de Santa Margarida de Vinyoles des del basament sud-oriental del Puig Cornador

resum, es tracta d'un terreny força accidentat però amb pocs cims prominents. Els més importants a ulls dels muntanyencs forans són el turó on es troben les restes del castell de Lluçà, el que alberga el santuari dels Munts i l'anomenada carena de Puig Cornador, Santa Margarida de Vinyoles i Sant Pere de Serrallonga (també anomenada serra de Sovelles segons algunes fonts). Els cims més destacats d'aquest serrat són el turó al capdamunt del qual s'emplaça elegantment l'església de Santa

Margarida de Vinyoles (1.206 m) i el Puig Cornador (1.229 m), la màxima altura de l'esmentada carena. El traç capritxós de les fronteres, però, deixa fora del Lluçanès per uns quants centenars de metres aquest parell de cims i els situa al municipi de les Llosses, a la comarca del Ripollès. La Natura no entén de fronteres, banderes, governs ni propietats, i potser des d'un punt de vista purament geològic i orogràfic el Puig Cornador hauria de ser el sostre comarcal del Lluçanès, però com

Visió del Puigdon des de la carena que uneix el Puig Cornador amb el collet de les Bruixes

Itinerari excursionista al Puigdon, sostre comarcal del Lluçanès

que qui mana és la línia traçada per la mà de l'home, el punt culminant de la comarca es troba en un cim situat més a ponent i just en la frontera amb el Ripollès: el Puigdon o serrat del Pedró (1.207 m). Aquesta muntanya humil, elevació lleu de l'esmentada carena i el punt més septentrional del Lluçanès, es troba cobert d'arbres i just al nord del pla de Puigdon i d'un conjunt d'edificis on destaca una antena de comunicacions molt alta i ben visible des de la llunyania. Per tal d'assolir aquest cim, es proposa un itinerari pràcticament circular que comença i acaba en el singular poble d'Alpens i que també visita el Puig Cornador, no sigui cas que un bon dia algú mogui la frontera comarcal, incorpori aquest cim al Lluçanès i es converteixi en el seu sostre.

Descripció de l'itinerari

Horari: unes 3 hores.

Distància: Uns 11 Km.

Desnivell acumulat de pujada: Uns 440 metres.

Dificultat: Baixa/mitjana. Se segueixen camins ben traçats i pistes amples de terra i amb algun tram cimentat. També abunden els indicadors i les marques de pintura, però hi ha alguns trams reliscosos i rocosos on cal anar en compte

Punt d'inici i final de l'excursió

Aparcament públic (31T 425848 UTM 4663350) ubicat a l'entrada del poble d'Alpens pel seu vessant est i accessible des de la carretera BP-4654.

PRIMERES PASSES PER ALPENS

Des de l'aparcament, sortim caminant vers una àrea de jocs infantils (oest), la travessem i ens trobem amb una ferma escultura de forja datada de l'any 2.010 amb el nom d'Alpens representat. Seguim el carrer el Ramal cap a la dreta i anem a parar a la carretera de Berga, al costat del Casino d'Alpens. La seguim vers l'esquerra (nord-oest) i la travessem a l'alçada de l'espectacular escultura de la Dansa d'Alpens o Alpensina, una de les moltes obres de forja que engalanen el poble i que forma part de la ruta de la Forja d'Alpens. Seguidament, prenem el carrer de Sant Antoni cap a la dreta i un indicador i les

Tram de plaques rocoses inclinades tot pujant vers el coll Tallat

La masia de Torrats, antic punt d'aturada del camí Ramader de Transhumància, amb els Munts a la llunyania

marques de pintura blanca i vermella ens informen que estem seguint el GR 1 (Sender Històric). Amb una bona pujada, dei-

xem enrere Alps i arribem a una carena on s'alça un pedró dedicat a Sant Antoni i s'enllaça amb el Camí de Transhumància de Llevant (o ruta III). Seguim avançant cap a l'oest i al darrere de la masia de Montjuïc prenem a la dreta un camí senyalitzat amb marques del GR que voreja un turonet. Travessem un tram rocós curiós i ens introduïm en un bosc ombrívol on predominen els pins. Alternem pujades i baixades, travessem collets i superem algun tram rocallós senzill fins que anem a raure a una pista cimentada que a mà dreta du a la masia de Torrats. Passem de llarg de l'edifici i continuem seguint la pista cap al nord-est, ben planera.

ROCADEPENNA I LA PUJADA VERS COLL TALLAT

Abans que la pista traci una corba cap a l'esquerra, trobem a mà dreta una veritable escultura natural: Rocadepenna. Es tracta d'un monòlit rocós estret, alt, ple d'esquerdes i compost per blocs que semblen estar units mitjançant la tècnica del patchwork. A prop de la seva aresta oest, al vessant nord, es distingeixen les inicials de la UEC gravades a la roca. Aquesta visió ens fa recordar que a uns 10 km s'emplaça el refugi de Puigcercós, propietat de la UEC d'Horta. Per tota la regió s'entreveuen cingleres i formacions rocoses similars a Rocadepenna, però no n'hi ha cap de tan espectacular. Una llegenda associada a la nit de Sant Joan té com a protagonista aquesta formació geològica.

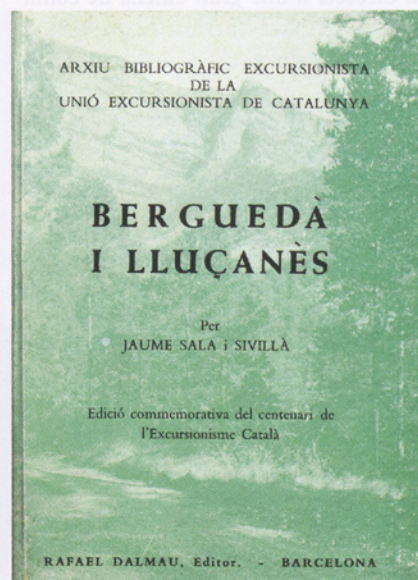

Rocadepenna, una roca llegendària amb les sigles de la UEC gravades al cantó dret del seu vessant nord

L'escultura de la Dansa d'Alpens s'alça espectacularment vers el cel

Passat aquest monòlit, ens introduïm en una marcada vall reblerta de pins, roures i boixos. Al cap de poca estona, trobem la font de Matamosses a la dreta (indicador). Anem seguint la pista amb pujada constant i més amunt seguim un corriol erosionat que surt a mà esquerra (marques de pintura del GR i d'altres de color groc i blau). Més endavant, creuem una pista i continuem seguint un camí costerut i a trams rocós i força deteriorat fins a una pista amb un indicador. La seguim cap a l'esquerra (oest) pocs metres i la deixem per seguir un corriol senyalitzat amb les marques de pintura indicades anteriorment que puja fort cap a la dreta (nord-est). Més amunt, travessem unes plaques rocoses inclinades i després efectuem

Coberta de l'acurat llibre *Berguedà i Lluçanès*, obra de Jaume Sala i Sivillà i de la col·lecció de llibres de l'Arxiu Bibliogràfic Excursionista de la UEC

Itinerari excursionista al Puigdon, sostre comarcal del Lluçanès

un bonic flanqueig ombrívol i planer pel vessant sud-est del Puig Cornador amb vistes de l'església de Santa Margarida de Vinyoles, el Puigsacalm i cims propers. Finalment arribem al coll Tallat, cruïlla important de camins on hi ha un bon grapat de cartells indicadors i fins i tot una farmaciola.

ASCENSIONS AL PUIG CORNADOR I AL PUIGDON

Des del coll, seguim la pista que surt cap a l'esquerra (oest) i la deixem aviat per prendre un corriol també a l'esquerra i senyalitzat amb marques de pintura blanca i groga del PR C-50. Una pujada molt acusada i sense descans, per bé que no gaire llarga, du al cim del Puig Cornador. Des del seu capdamunt gaudim d'unes vistes extenses cap al sud i l'est. Destaca la visió d'Alpens, gran part del Lluçanès, els Munts, el Montseny, els altiplans de Cabrera i Aiats, el Puigsacalm, Bellmunt i Santa Margarida de Vinyoles.

Havent gaudit del cim, seguim el PR tot carenejant vers l'oest en to descendent i amb la visió a ponent del Puigdon i al nord del Costa Pubilla, el Puigmal i altres cims pirinencs. Arribem al collet de les Bruixes i continuem dirigint-nos cap a ponent guiats per les marques del PR. Carenegem i ens endinsem en un bosc de pins rojos i boixos fins que anem a parar a una pista de terra. Deixem el PR a mà esquerra i seguim la pista cap a la dreta en direcció a una gran antena de comunicacions. Abans d'arribar-hi, prenem un corriol planer que surt a mà dreta i traves-

Detall de la impressionant obra de forja anomenada Trail 3 comarques, dedicada a la cursa de muntanya que se celebra a Alpens des de l'any 1990. Al fons es distingeix el cim dels Munts

sa un bosc espès fins a trobar el Puigdon. Voregem la seva base cap a la dreta, ens situem al seu vessant nord i efectuem una pujada curta però costeruda fins al capdamunt del sostre del Lluçanès. Malgrat els pins, podem gaudir de la visió del Puig Cornador i part de la comarca.

RETORN PEL CAMÍ RAMADER

Satisfets, retornem al collet de les Bruixes i seguim cap a la dreta (sud-est) el camí Ramader en baixada. Anem a parar a una pista de terra, la seguim un curt

tram cap a la dreta (sud) i la deixem per prendre un camí que surt també cap a la dreta (oest) i descendeix oferint-nos la visió de la masia del Soler i la serra de Picancel. Anem perdent altura paulatinament amb alternança de trams empedrats, rocosos, alguns de relliscosos i bosc ufanós espès fins que una darrera davallada que comença per pas rocós engorjat ens retorna a la masia dels Torrats. Des d'aquí, només cal desfer el trajecte seguit a l'anada fins al punt de partida i aprofitar per fer una visita al poble d'Alpens i admirar les quantioses obres de forja que l'adornen.

El sistema muntanyós del Puigdon, el Puig Cornador i Santa Margarida de Vinyoles vist des del sud

El pedró de Sant Antoni, ubicat en una carena situada al nord d'Alpens

MÉS INFORMACIÓ

LLIBRES

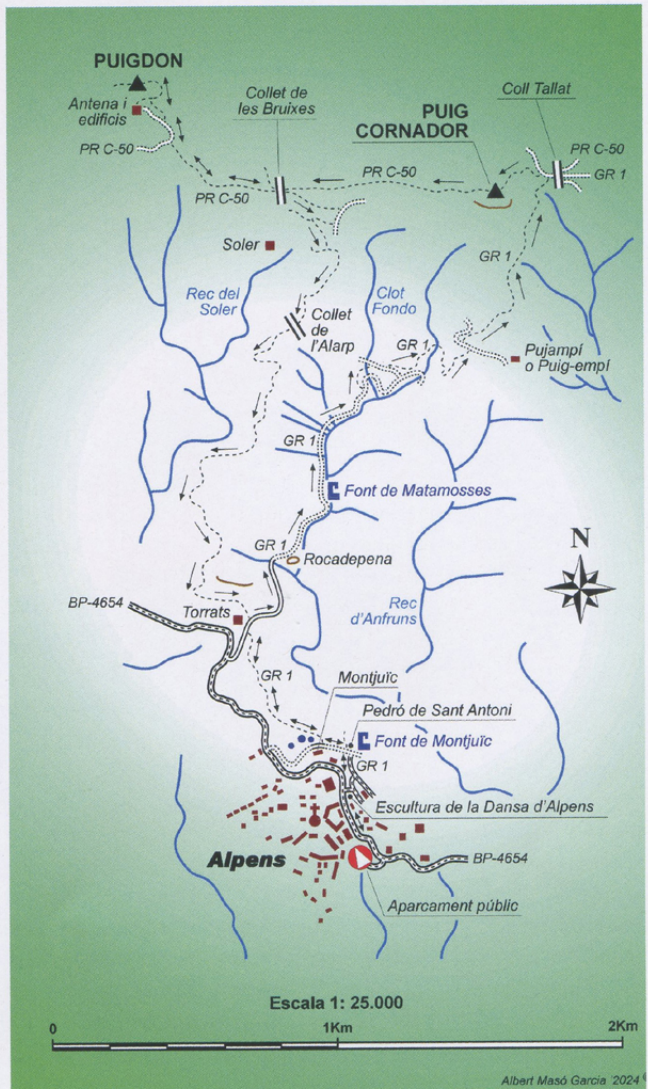
- *Berguedà i Lluçanès*. Jaume Sala i Sivillà. Arxiu Bibliogràfic Excursionista de la Unió Excursionista de Catalunya. Rafael Dalmau Editor. Barcelona, 1975.
- *Lluçanès*. Salvador Vilà Caralt. Editorial Alpina. Guies familiars "Els camins de l'Alba", n° 32. Granollers, segona edició setembre 2023.
- *Les Nostres Muntanyes. Volum 2. Catalunya Baixa*. Josep Barberà i Suqué. Generalitat de Catalunya. Any 1992.

CARTOGRAFIA

- *Catllaràs-Picancel*. Escala 1:25.000. Edició 2021-2022. Alpina, Editorial.
- *Lluçanès-Voltreganès*. Escala 1:30.000. Edició 2024-2025. Alpina, Editorial.

WEBGRAFIA

- alpens.cat
- icc.cat
- llucanes.cat
- patrimonicultural.diba.cat
- turisme.llucanes.cat

Mapa Puigdon

Situació de la comarca del Lluçanès, marcada de color verd i amb el Puigdon representat amb un triangle de color vermell

Simbologia emprada en el mapa

	Inici i final de l'itinerari
	Carretera o carrer
	Pista asfaltada o cimentada
	Pista forestal de terra
	Camí / corriol (ben fressats)
	Únic sentit de recorregut de l'itinerari
	Doble sentit de recorregut de l'itinerari (anada-tornada)
	Coll destacat
	Cim
	Agulla / cingle
	Riu o torrent de cabal permanent o intermitent
	Font (surgència arranjada)
	Dipòsit o bassa artificial
	Edificació (habitada o en ruïnes)
	Església

Albert Masó García '2024 ©